

Velimir Ilišević

OTAC

S druge strane telefonske veze je bilo saopštavano da mi je upravo umro otac. Slušao sam detalje umiranja koji će poslije toga više puta biti ponovljeni, te zadnje trenutke jednog života iz kog sam potekao i koji od ovog časa treba da nastavim. Nikad brže ne uđeš u svijet zrelosti nego kad ti umre otac. Tog trenutka preuzmeš nešto o čemu nisi dotad razmišljao i što se nesvjesno i samo od sebe dešava i počne da te prati.

Dok sam slušao o očevoj smrti, kao u nekom šoku mirno sam i s nevjerovatnim interesovanjem i preciznošću promatrao mali ručno izrađen tepih pun motiva koji su se nekad koristili, a koji je stajao na komodi pored telefona. Kao da sam u tom preplitanju tkanine i raznobojnih niti tražio put za rješenje i shvatanje zagonetke života i smrti.

Četvrtak, trećeg novembra dvije hiljade pete u 22.10 časova ostao je mojim očima oslikan u tom tepihu.

MAJKA (18. 8. 2010)

Na kraju je umrla i majka.

Smrt nije bila iznenadna i desila se u mom prisustvu.

A prije toga, svaki odlazak i pozdravljanje kao da je bio nagovještaj, uvod u njeno umiranje.

Nastojao sam tad, a i ona, ne pokazivati tugu zbog rastanka i već sam obećavao sledeći dolazak i susret, kao da će vrijeme stati i da ga dotad uopšte neće ni biti, i da je to sve opet za samo taj jedan i kratki čas koji, eto, samo što nije.

Pogledao bih je još jednom prije nego bi auto odmakao od kuće i u sebi savladavao želju da se vratim i da je još jednom zagrlim i poljubim. Nisam to radio, nastavio bih dalje boreći se sa suzama i strahom da se vidimo posljednji put.

I dok sam odmicao, mislio sam o tome koliko je toga ostalo nedorečeno i ostavljeno za sledeći put, znajući već da će i taj sledeći put biti kratak i ispresjecan, nepotpun.

Kratko prije smrti rekla je kako sve brzo prolazi, pucnula prstima da pokaže tu brzinu, i dodala da je život kratak i tako i prođe, kao običan san, vidjećeš, sine...

Umrla je prije nego što sam otišao. Tako je htjela, znala je za moj strah pri odlascima.

DAN I NOĆ

Moj početak leži u grobu mojih roditelja, a njihov nastavak u meni je živ.

Ispod napadalog snijega – crna ploča mermera.

Iznad mermerne ploče – život. Ispod ploče u zemlji – smrt. Oni i ja, jedini, troje. Majka, otac i sin.

Iznad ploče hladnoća, u zemlji toplina.

Dvije slike u ovalu i ja u snijegu utisnutih stopala.

Plamen svijeće se uzdiže dimom u hladno nebo.
Kontrast ovdašnjeg dana.

U noći nestanak struje, obrisi dana zavučeni u naslage snijega. Nejasni pokreti, naslućujem izgled i tijelo tame. Pas odzvanja i razbija mir dubine, eho njegovih zuba udara u smrznutu koru drveta. Kao mit, lajanje se provlači kroz noć.

U sivom nebu raspletene kose, pramenovi skupljeni u boju mraka, grane ispružene kao prsti nad tipkama klavira. Na crnom poklopcu instrumenta zlatom, pisanim kosim slovima, ispisano – Kozara. Čuje se dobro naštimovan „Petrof” za početnike, uvod, glavna tema, pa počinak.

Kontrast ovdašnje noći.

O PSIMA

Noć. Pas je jezikom grebao površinu vode.

Sve ostalo je bila tišina šume. Ponekad bi se grana obrušila pred deblo drveta i prekinula tišinu.

Utaživši žeđ, pas je slijedio zov dalekih laveža.

Psi pušteni s lanca odjekivali su ovim brdima kao pucnji.

Ovde je nekad bio обруč koji je vodio u smrt preko Save. U обруču djeca.

DATUMI ROĐENJA

Rat je popalio sve knjige rođenih, vjenčanih i onih umrlih.

Ostalo je upisano u sjećanju da su djeca iz tog sela uglavnom rođena 5. februara. Tako im je određen horoskop Vodolije.

Pred mojim jedinim živim pretkom stoji torta sa brojem devedeset. Po datumu koji joj je upisan, moja tetka ulazi u desetu deceniju života.

Osim bolesti koje je tokom vremena dobijala, mnogo toga je gubila u životu.

Djetinjstvo je bilo rat, odrastanje poslijeratno siromaštvo, rad i život u Njemačkoj su joj bili kao neka svjetlost, da bi starost nastavila novim ratom, novim bolestima i Alchajmerom. Negdje između toga je bila sretna, sve dok nije počela gubiti najbliže.

Ako je u ratu bila spasena dobrom sudbinom, ovaj njen najteži period spasila je Alchajmerova bolest.

Tako više nije ni znala za smrt ćerke, braće, muža.

Sve te smrti ova čudna bolest prenijela je u maglu sjećanja. Iza njenih očiju u toj magli ostalo je i ratno djetinjstvo i bodljikava žica logora.

Na ovoj fotografiju su je dvije preostale ćerke spremile za rođendan. Jedino što još može da nosi njeno mršavo tijelo jeste dječja majica na kojoj piše *Stay humble*.

Drugačije nije ni živjela svoj dugi život nego skromno. Skromno je, i ne znajući, zagazila u novu deceniju.

NEKAD I SAD

Zgrade u *Mommсенstrasse*-u uglavnom se odlikuju šarmom prijeratnog Berlina.

Kroz velike prozore u velikodušnim prostranim sobama kao da se i danas može vidjeti podijum razuzdanih dvadesetih godina prošlog vijeka. Kao da iz zidova još uvijek odzvanja džez koji prate glasovi i glasno smijanje ljepotica s kratkim, dječaćkim frizurama. Ponekad, neki muški glas izgovori nešto što izaziva još jači smijeh sudionika ove uzbudljive predstave i sve se onda opet prelije u ritam muzike i plesa.

Kad se završi i ova velika maskarada i u svojim pijanim radostima svi napuste ove stanove, jedino će muzičari još znati da će se u ovom gradu uskoro svirati neka druga muzika.

Ulica je ravna i trotoar je popločan velikim kamenim pločama. Ugodno je koračati po uglačanoj površini prošlosti i sa svakim dodirrom stopala pritisne se još jedna priča ovog grada.

Baš tu pod donovima cipela susreću se prošlost i sadašnjost. Taj uglačani kamen glačala su i stopala onih koji su stajali u koloni za gubilište.

Zbijali su ih u redove revnosni i odjednom strašnom propagandom „osvješteni” sugrađani udarajući kundacima u zvijezde prišivene na njihovim rukavima.

I samo što se slegla prašina njihovih teških koraka, na ovim pločama su osvanuli krateri gelera i bombi oslobodilaca.

Ti tragovi svjedoče o prošlosti, a u protekloj noći bačena i razbijena pivska boca iscrtala je svoj ožiljak na pločniku. Uglačani kamen, krateri i srča bili su obasjani još jednim novim danom u ovoj lijepoj berlinskoj ulici punoj istorije i priče.

OTAC BEZ OCA

Dim cigarete je kao pupčana vrpca vezivao mog oca za njegovo djetinjstvo.

Kao da su kroz taj dim, onako lelujav i umotan u vazduh, iz nekog nevidljivog skladišta tekla sjećanja i događaji i preko očeve ruke u njega ulazili. Onda ih je on pričao i svaka nova cigareta bila je nova priča.

Njegova, koja bi onda postajala i moja.

Obronci našeg porijekla su bili blagi, prorezani naletima vode i uskim putevima. Dok ne dođe neki rat, malo se tu šta dešavalo. Selo upakovano u prošlost i debele krošnje drveća, razbacane kuće i oko njih mala imanja. Bilo je svega, taman da se živi i opstane. Za drugo se nije ni znalo, niti je kome šta više i bilo potrebno. Kad zaveje snijeg, svima je i tako bilo podjednako i dobro i loše.

Jednog dana se opet desio rat.

Već pred zoru čuli su se prvi pucnji. Sava nije daleko, a preko nje i dolazi sve što je najgore. Svi su za to znali. „Gluvo bilo, ne ponovilo se” i danas odjekuje selom.

Zavukla se ova molitva u vlati sijena, u tišinu rogova obješenih na posivjelim hrastovim daskama, tim riječima klopapa zaprega po kamenom putu i sve to i danas hući iz tih šupljina, kao jedini eho među ovim brdima.

Bilo je tad proljeće, te i te godine...

Otac je otišao. Kroz dim cigarete koji se ravnomjerno uvija u vazduh teku sjećanja. Vidim kako slova odozgo propadaju kroz njega, tumbaju se i slažu u priču koja će poteći iz mog oca.

Očeva leđa su ostala kao ikona okačena pred očima djeteta. Štepovi na kaputu svakim korakom su postajali mravi koji za sobom ostavljaju sve tanji trag njegovog života – u toj crnoj liniji. Mravlja žalost nema kraja, kao da je vuku za sobom, da je ne bi kojim slučajem nestalo.

Ta crna nit je tako odlazila s očevim leđima i nestala.

Kad su završili svi zbjegovi i svi strahovi se skupili u jedan, znalo se da oca više nema.

U dimu su zaigrale slike njegove pogibije. Bio je proboj obruča, izvio se od siline udarca rafala i pao.

Mogao je još samo nakratko da vidi jutarnji oblak nikao iz obronka brda. Iza tog prevoja je zalistalo selo i u tom selu su bila njegova djeca. Tako je ostalo u dimu.

Tužan, moj otac je držao cigaretu, a dim je stvarao priču o ocu bez oca.